

ז' סיון, תשע"ד, 5.6.2014

גיליון מס' 411

פרשת בהעלותך

ארץ ושמים בעיני חובב

מאת הרב עמית קולא

פרשת חובב חתן משה המופיעה בלב הפרשה מעמידה שאלה קשה שדנו בה ראשונים ואחרונים. חובב מבקש לשוב אל ארצו ואילו משה מנהל מסע שכנוע עם לחצים ופיתויים, כדי להותירו עם בני ישראל במסעם במדבר.

משה משמיע בין השאר, את הטיעון הבא:

וַיֹּאמֶר אֶל נָא תַעֲזָב אֶתְנֹוּ פִּי עַל כֵּן יִדְעַתְּ חֲנֻתְנוּ בְּמִדְבָּר וְהֵייתָ לָנוּ לְעֵינָיִם:

בהבנתו של הטיעון נחלקו פרשנים. פרשנות מרכזית (רשב"ם; העמק דבר ועוד) גורסת כי משה מבקש את עצתו של חובב, כמורה דרך בנתיבות העלומים והמסוכנים של המדבר. על כך יש לתמוה כלשונו של ר' בחיי:

'ויש להבין, כיון שישראל היו נוסעים על פי הענן והוא המורה להם הדרך, מה צורך היה להם ביתרו?' תהייה זו, היא קושיה רבתי, שכן פרשת חובב מופיעה בלב תיאור מסע המחנות וסדרי ההליכה על פי הענן – כלשונה של התורה החוזרת ומשננת:

עַל פִּי ה' יִחַנו וְעַל פִּי ה' יִסְעוּ:

עומד הלומד ותוהה: מה למורה דרך אנושי במחנה המודרך על פי ה' ? מה פשר טרחת משה לעכב את חובב כדי שיהיה עיניים, לעם שעניי ה' אלוהיו בו מראשית המסע ועד סופו?

ניתן להציע תהייה מעין זו גם בפרשה אחרת שבמרכזה חותן משה, הלא היא פרשת יתרו. פרשה זו שנקראת על ידינו השבוע, בבוקר חג השבועות, והמתארת את מעמד הר סיני בו נגלה ה' לעמו לתת להם את תורתו, פותחת דווקא בעצתו האנושית של יתרו לסדרי משפט בקרב ישראל. גם כאן תהו פרשנים: מה לילוד אישה, מחשבותיו ועצותיו בהיכל נתינת התורה מן השמים לישראל?

דומה, כי שתי פרשיות אלו [ועוד רבות אחרות] מלמדות עיקרון-על באמונת ישראל ומסורתו הדתית-היסטורית. האמונה בהשגחה האלוהית, האמונה שכל מעשינו על פי ה' הם, אל לה למנוע מאתנו למצות את ההשתדלות עד קצה גבול היכולת, אין בה כדי לעקר את אפשרות ההצלחה בדרכי אנוש. הרעיון עליו חוזר הרמב"ן מספר פעמים בפירושו לתורה **'כי התורה לא תסמוך על הנס'** (ויקרא כא ז; במדבר א מה ועוד) – אין לך מקום טוב יותר ללמד עיקרון זה מאשר בפרשת מסע המחנות. בלב המסע על פי ה', תוך הדגשת התלות והמשמעת ברמזים העליונים –

הענן העולה והענן הנח – למסע ולחנייה, מלמד משה כי החיפוש אחר ההנחיה האנושית אינו סרח העודף. הוא חלק בלתי נפרד מן האמונה בהשגחה האלוהית, המתגלה בדרכיה השונות: אם בענן פלאי המוליך את העם במסע על פי ה', ואם בעצותיו של אדם, המגלה גם הוא על פי דרכו, את החכמה האלוהית.

תובנה זו חשובה במיוחד בשבוע בו אנו חוגגים את מתן התורה מן השמים לישראל. גם התורה מן השמים ניתנה לארץ כדי שתתבאר ותתפרש – על פי דרכי המסורת – על ידי בני ישראל העומדים וחיים על הארץ. יחד עם העמידה מול השמים, בציפייה לשמוע קול אלוהים, המרומם אותנו מן הארציות, אנו מצווים להמשיך את מהלכו של הקב"ה - כשם שהוא ירד על הר סיני כך עלינו למצוא את הדרכים להנחיל את התורה בארץ.

ההליכה בין שמים לארץ, כסולמו של יעקב, היא לב ההנחיה התורתית. היא האיזון שהאידיאולוגיה שלנו חותרת אליו – היא התורה מן השמים בארץ (כוזרי מאמר שני).

שנזכה.

הרב עמית קולא. רב קיבוץ עלומים ורב בית המדרש ההלכתי של 'בית הלל', בית המדרש לקהילות 'שוקדה', ובית הספר למקצועות הרפואה בן גוריון באר שבע. בעבר – רב ביעיבת הקיבוץ הדתי בעין צורים, בבית המדרש של הגרעין התורני לוד, ובבית המדרש לסטודנטים באוניברסיטת בן גוריון.

אפשר לקבל את דף פרשת השבוע של הקיבוץ הדתי בדואר אלקטרוני או לראות אותו באינטרנט באתר של תנועת הקיבוץ הדתי בכתובת: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא. תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il